Komunizmus podrobne :)

Karol Marx predpovedal komunistickú spoločnosť, v ktorej všetci „budú pracovať podľa svojich schopností a dostávať podľa svojich potrieb“. Roku 1917 jeho princípy inšpirovali ruských boľševikov a zmenili tak dejiny.

Karol Marx napísal: “Filozofi sa doteraz pokúšali svet vysvetliť. Našou úlohou je svet zmeniť.“ Táto výzva k činu bola kľúčom k transformácii sociálnej a ekonomickej teórie 19. storočia na masové hnutie 20. storočia. Ideál beztriednej spoločnosti, v ktorej verejné vlastníctvo nahradí súkromné záujmy, bol do určitej miery spoločný všetkým formám socializmu. Základ komunizmu spoluvytvára presvedčenie, že tento proces je historicky nevyhnutný, musí byť zavedený absolútne a na jeho dosiahnutie je nutná diktatúra proletariátu.

Pre marxistov je triedny boj motorom zmien, poháňa spoločnosť od otrokárstva a feudalizmu ku kapitalizmu a nakoniec ku komunizmu. Marx zastával názor, že existujúce systémy nemožno reformovať kvôli sile reakcie a rôznorodým záujmom. Na zvrhnutie feudalizmu bola nevyhnutná buržoázna či kapitalistická revolúcia. Pracujúca trieda musí dosiahnuť pokrok tým, že zničí kapitalizmus a buržoáziu. Iba tak je možné pripraviť cestu pre konečné odumretie štátu a vznik skutočne komunistickej beztriednej spoločnosti. Iní socialisti založili svoju agitáciu na zdôrazňovaní morálky a myšlienky tajného hlasovania. Krutosť komunizmu vyplynula z viery, že násilný boj je súčasťou jeho poslania. Takýto extrémizmus viedol k jeho víťazstvu v najväčšej krajine sveta – v Rusku – i v krajine najľudnatejšej – v Číne.

Prvé úspechy komunizmu

Komunizmus zvíťazil aj preto, že vysoko centralizovaná forma, ktorú vypracoval Vladimír Iľjič Lenin, netolerovala nijakú opozíciu. Nepružnosť a nehumánnosť však nakoniec podkopali jeho základy. Leninská forma moci sa v Sovietskom zväze zrútila, okrem iného aj preto, že sa zvrhla na uctievanie strany a vodcu a na masové vraždenie.

Do roku 1945 bolo Rusko jediným úspechom komunizmu. Marx usudzoval, že vyhliadky komunizmu sú najlepšie v priemyselne rozvinutých krajinách, kde už prebehla buržoázna revolúcia. Rusko, naopak, bolo zaostalé, štyri pätiny jeho obyvateľstva tvorili roľníci, ktorí si želali vlastniť pôdu. Ruský triumf bol výnimkou, ktorá sa stala pravidlom: komunizmus sa najrýchlejšie šíril v chudobných krajinách.

Leninova malá, disciplinovaná a prísne riadená boľševická strana – ktorá sa stala vzorom pre ďalšie – nehrala v ruských záležitostiach takmer nijakú úlohu až dovtedy, kým straty na fronte počas Prvej svetovej vojny, nedostatok potravín a korupcia vo vládnych kruhoch nevyvolali roku 1917 spontánne povstanie. Boľševici boli dovtedy stranou na okraji záujmu – s výnimkou tajnej polície, ktorá ich stranu tak infiltrovala, že keď v marci 1917 vojaci petrohradskej posádky odmietli strieľať do štrajkujúcich a povstalcov, bolo už celé vedenie strany vo väzení alebo vo vyhnanstve.

Po týždni cár abdikoval a vznikla umiernená dočasná vláda, ktorá sa prihlásila k parlamentnej demokracii. Na tejto revolúcii sa boľševici ani nezúčastňovali, ani ju neriadili. Rozhodli sa však využiť ju. Lenin sa vrátil z exilu vo Švajčiarsku do Petrohradu. Jeho požiadavka „Mier, chlieb a pôdu!“ sa stala populárnou. Keď sa boľševikom nepodarilo získať väčšinu v ľavicovo orientovaných vplyvných sovietoch, rozhodol Lenin, že uchopí moc prevratom. V novembri 1917 sa boľševici, z iniciatívy a pod vedením Leva Trockého, zmocnili telegrafných úradov, pôšt a bánk v Petrohrade. V soviete Lenin vyhlásil: „Zavedieme robotnícku kontrolu výroby. Vytvoríme proletársky socialistický štát. Nech žije svetová socialistická revolúcia!“

Lenin napísal, že socialistická Parížska komúna stroskotala pre „nadmernú veľkorysosť“ robotníckej triedy. Nemal v úmysle túto chybu opakovať. Nový parlament bol rozohnaný ozbrojenou mocou; Sovietske Rusko sa stalo prvým štátom jednej strany. Na zničenie odporcov bola založená tajná polícia, tzv. Čeka. Cára a jeho rodinu zastrelili. Červená armáda bojovala v krutej občianskej vojne proti pravicovým bielogvardejcom.

Keď Lenin roku 1924 zomrel, jeho telo mumifikovali a vystavili na Červenom námestí v Moskve. Komunizmus, údajne vedecký, sa zmenil na modlárstvo. Leninovho vedúceho postavenia v strane sa nakoniec zmocnil Josif Vissarionovič Stalin, ktorý túto pozíciu podstatne upevnil a rozšíril. Stalin vnútil Sovietskemu Rusku druhú, ešte radikálnejšiu revolúciu.

Od roku 1930 roľníkom zaberali pôdu, neraz ich aj strieľali, posielali do vyhnanstva, a hlavne ich nútili vstupovať do nových kolchozov, ktoré pre poľnohospodárstvo znamenali katastrofu. Teror a hladomor, ktoré si vyžiadali okolo 14 miliónov mŕtvych. Po roľníckych hospodárstvach prišli na rad továrne. Päťročné plány, prísne kontrolované z Moskvy, sa realizovali s cieľom predstihnúť americký priemysel. V 30. rokoch zaznamenal

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

sovietsky priemysel rekordné prírastky, ľudské obete však boli obrovské. Stalin sa postaral o to, aby sa politickí súperi, skutoční alebo domnelí, stali obeťami čistiek, ktoré v krajine prebiehali v 30. rokoch. Monsterprocesy, popravy a otrocká práca pridali ďalšie milióny k obetiam boľševickej mašinérie smrti.

Roku 1941 Hitler napadol Sovietsky zväz. Výsledky ruského úsilia v oblasti priemyslu spolu s ruskou húževnatosťou a odvahou viedli k porážke nacistického Nemecka v najväčších pozemných bojoch Druhej svetovej vojny. Po roku 1945 bol komunizmus vnútený predovšetkým tej časti Európy, ktorú obsadila Červená armáda. Pokiaľ ide o iné oblasti, roku 1949 zavŕšili pod Mao Cetungovým vedením komunistickú revolúciu v Číne. Komunistami vedené povstania sa rozhoreli v juhovýchodnej Ázii, Afrike a Latinskej Amerike.

Trhliny v systéme

Staré nedostatky však pretrvávali. „Nová trieda“ straníckej byrokracie bola rozmaznaná. Štátnej kontrole sa nepodarilo zabezpečiť, aby sa hospodárstvo prispôsobilo požiadavkám moderného sveta. Brutálnosti predvojnového Sovietskeho Ruska sa opakovali v Číne počas Kultúrnej revolúcie ako dôsledok pôsobenia novej ideológie. Sovietska invázia do Maďarska roku 1956 a invázia vojsk Varšavskej zmluvy do Československa roku 1968, zaobchádzanie s disidentmi i masakra na námestí Tchien-an-men v Pekingu roku 1989 – to všetko ukazovalo, v akom rozsahu sa komunizmus s ohľadom na svoje prežitie spolieha na použitie sily. Kult osobnosti stalinského typu pokračoval v prípade Maa v Číne Kim Ir-sena v Severnej Kórei, v Európe išiel touto cestou hlavne rumunský diktátor Nicolae Ceauşescu.

Sovietsky zväz, zbedačený pretekmi v zbrojení, sa roku 1988 začal rúcať. Posledný sovietsky vodca Michail Gorbačov veril, že je možné komunistický systém reformovať hospodárskou rekonštrukciou (perestrojka) a politickou otvorenosťou (glasnosť). Priemysel však nebol schopný uskutočniť dostatočné zmeny a satelitné krajiny strednej a východnej Európy, nasledované samotným Sovietskym zväzom, využili glasnosť a zbavili sa represívnych režimov. Komunizmus však nie je mŕtvy“ roku 1995 dostala oživená Komunistická strana Ruska vyše 20 % hlasov v slobodných voľbách a v Číne si komunistická strana naďalej udržiava monopolné mocenské postavenie.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania